

DOI: 10.18372/2415-8151.25.16784
УДК 712.3/7

ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СЕНСОРНОГО САДУ ІЗ ВРАХУВАННЯМ ВІДВІДУВАЧІВ — ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Обиначна Зоряна Василівна

*Кандидат архітектури, доцент кафедри архітектури та містобудування
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна
e-mail: zoriana.o@ukr.net, orcid: 0000-0003-1782-5300*

Анотація. Людина завжди знаходиться у взаємодії з навколишнім середовищем та природою. У цьому контексті психологічні, фізичні та біологічні потреби людини повинні задовольнятися якнайкраще.

Сади – це унікальні форми зв'язку людини з природою. Практика створення сенсорних садів у більшості країн світу досить успішна. Науковцями доведений позитивний терапевтичний вплив сенсорних садів на організм людини.

У статті виявлено принципи та методи організації сенсорного саду із врахуванням відвідувачів, осіб з інвалідністю. До них було віднесено принцип доступності; принцип орієнтації на конкретну зону чуття; принцип рівноправного використання; принцип психо-емоційного спрямування.

Аналіз досліджень даної тематики показав, що природне середовище покращує фізичне та емоційне здоров'я людей, сенсорні сади створюють ідеальне місце для релаксації, медитації, навчання та терапії.

Розглянуто кожен із виведених автором принципів, представлені методи створення сенсорних садів для осіб з інвалідністю, а також розглянуто типологію сенсорних садів за сенсорним принципом та типом впливу на людину.

Мета дослідження полягає у виведенні принципів та методів організації сенсорного саду із врахуванням відвідувачів — осіб з інвалідністю.

Методологія. Методичний апарат, на який опирається автор під час даного наукового дослідження, ґрунтується на методі комплексного функціонально-структурного аналізу. Використаний критичний аналіз, порівняльний метод, історичний метод, комплексний аналіз чинників та факторів впливу.

Наукова новизна полягає у виявленні принципів організації сенсорного саду, враховуючи осіб з інвалідністю: осіб з порушенням зору, слуху, розладом аутистичного спектру, з ДЦП та ін.

Практична значущість дослідження має місце під час навчання в архітектурних вузах студентів-архітекторів та в майбутній професійній діяльності, а також під час організації садів на території освітніх, оздоровчих та рекреаційних закладів.

Ключові слова: архітектура; сенсорний сад; принципи та методи; особи з інвалідністю; доступність; інтеграція; порушення зору; порушення слуху; особи на візках-колясках; органи чуття; реабілітація в саду.

ВСТУП

Сенсорний сад — це місце, де людина може відпочити та вивчити щось нове. Сенсорні сади є чудовим інструментом для терапевтичних та освітніх цілей.

Сенсорика — це наука, що вивчає вплив зовнішніх подразників на органи чуття людини. Слово «сенсорика» в перекладі з латини означає «сприйняття», що здійснюється за допомогою органів почуттів. Людина отримує інформацію із зовнішнього світу за допомогою п'яти основних органів чуття: очі (зір), вуха (слух), мова (смак), ніс (нюх), шкіра (дотик, тактильні відчуття) [5, с.290]

Сенсорний сад — це спеціально організована природна територія, де створені сприятливі умови для спілкування з природним середовищем. Рослини і елементи дизайну тут підібрані таким чином, щоб різноманітні відчуття — органами зору, нюху, слуху, дотику і смаку — були максимально загострені [5, с.290].

Сенсорний сад є одним із найбільш інклюзивних місць у світі.

Перші сенсорні сади часто розміщувалися в громадських парках. Це був спосіб місцевої влади показати, що вона впроваджує стратегії інклюзії.

В 1939 р. схожі сади почали з'являтися в Англії, у 1960 р. в Німеччині почали створювати парки для людей з порушенням зору.

Початкова ідея сенсорних садів походить від садової терапії, яка розвинулась в Сполучених Штатах в 1970-х роках у лікарнях та реабілітаційних відділеннях.

В Україні схожі сади можна зустріти на території міських парків, скверів та територій оздоровчих закладів.

Сенсорні сади мають доведену терапевтичну цінність, наприклад, зменшують стрес і знижують кров'яний тиск, а також допомагають зберігати спокій.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Питанням створення сенсорних садів при реабілітаційних центрів при реабілітаційних центрах, особливості їх планування, розглядали у своїх дослідженнях Баєв О. О. [1], Ковальська Г. Л., Обиночна З. В. [5].

Особливість створення сенсорного саду для розвитку осіб з інвалідністю в освітньому середовищі зустрічається в дослідженнях Довженко О. В., Юрчук О. С. [3], Трошкіна О. А., Вент О. В. [13]. Вплив сенсорних садів на поведінку дітей із особливими освітніми потребами розглядала Н. Hussein [18].

Формування садів для людей з інвалід-

ністю в своїх дослідженнях розглядали Завацький С. В., Морозова Г. О. [4], Тягній К. В., Лещенко О. Ю. [14], Пащенко Г. В. [11], [12].

Основи ландшафтної архітектури, дизайну та озеленення досліджували Н. Я. Крижановська, М. А. Вотінов, О. В. Смірнова [10], Косик О. І. [6], [7], Кучерявий В. П. [9], Dolenc N., and Žiković R. G., and Knežević R. [17], Н. Suleiman, В Gülgün [19], Yazıcı K. and Temizel S. [20].

Сенсорний сад як інструмент реабілітації у своїх працях розглядали Яригіна А. А. [15], Кузнецова І. О., Чередніченко Ю. А. [8], В. Gülgün, İ. Öztürk, K. Yazıcı [16].

МЕТА

Метою статті є виявлення принципів та методів організації сенсорного саду із врахуванням відвідувачів — осіб з інвалідністю.

Враховуючи існуючу типологію сенсорних садів, а також керуючись виведеними автором принципами та методами, що забезпечують дію кожного з них, можна створити грамотне, безпечне та універсальне середовище для перебування осіб з інвалідністю: осіб з порушенням зору, слуху, розладом аутистичного спектру, з ДЦП та ін.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Мета сенсорного саду — викликати різноманітні неврологічні переживання, деякі з яких є новими, деякі знайомі та часто в захоплюючих комбінаціях.

Загалом існує багато різновидів зонування, проте основною метою створення сенсорного саду є розслаблення, котре є невід'ємною складовою розумового розвитку, оскільки людина не зможе пізнавати щось нове в стресовій ситуації [3, с.86].

При проектуванні сенсорного саду для осіб з інвалідністю необхідно врахувати таке:

1. Переконатися, що ваш сенсорний сад є інклюзивним, розташувавши його елементи на доступній висоті для людей на інвалідних візках та враховуючи фізіологічні особливості відвідувачів.

2. Забезпечити можливість укриття від дощу, влаштувавши МАФ.

3. Уникати протягів.

4. Не використовувати рослини, які здатні викликати алергію, опіки та отруєння.

Сенсорний сад — це місце, де ненав'язливо працюють п'ять органів відчуттів: зір, нюх, смак, звук та дотик.

У сенсорних садів досить багато функцій (рис.1, рис.2).

Так, наприклад, вони можуть бути ко-

Існує три види сенсорних садів:

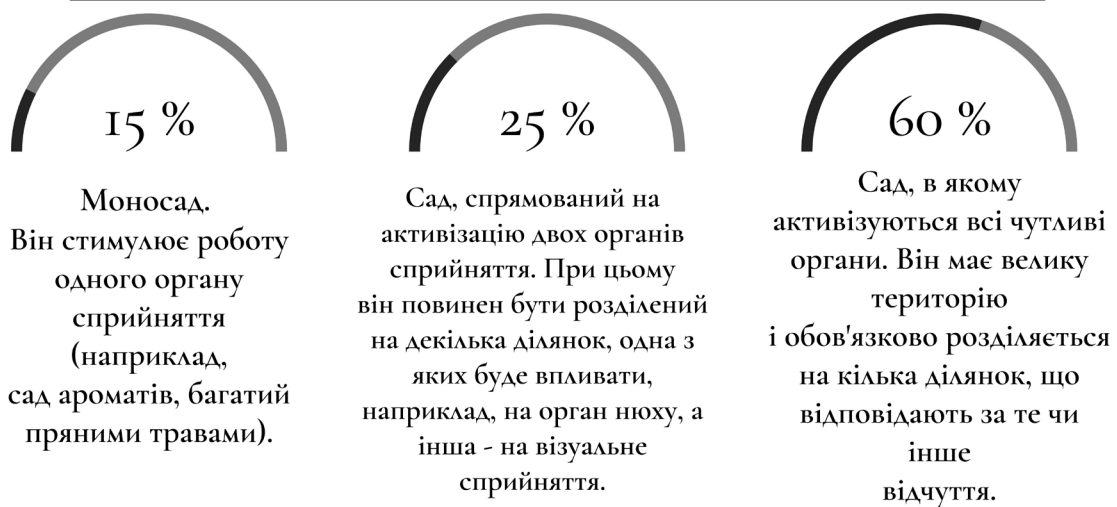

Рис. 1. Види сенсорних садів

Структура сенсорних садів

Сучасне зонування сенсорних садів можна розділити на 2 типи:

ЗА СЕНСОРНИМ ПРИНЦИПОМ:

- зона звуків (можливість слухати);
- тактильна зона (можливість торкатися і чіпати);
- зона кольору (можливість спостерігати і відчувати світловий і колірний вплив);
- зона запахів (можливість відчувати різні запахи);
- зона смаків (можливість спробувати на смак різні фрукти і ягоди).

ЗА ТИПОМ ВПЛИВУ НА ЛЮДИНУ:

- зона стимулююча активність органів відчуттів;
- зона розслаблення;
- зона релаксації і заспокоювання.

Рис. 2. Структура сенсорних садів

рисні для навчання і підготовки до життя в суспільстві, або ж для оздоровлення та терапії.

Вивчивши світовий та вітчизняний досвід, тенденції проектування сенсорних садів, а також специфіку їх сезонної експлуатації, визначено принципи організації сенсорного саду із врахуванням відвідувачів осіб з інвалідністю.

У роботі визначено, що на формування

сенсорного саду для осіб з інвалідністю впливають такі принципи (рис. 3):

- принцип доступності;
- принцип орієнтації на конкретну зону чуття;
- принцип рівноправного використання;
- принцип психо-емоційного спрямування.

Розглянемо кожен із вищенаведених принципів.

Принцип доступності. Виходячи із тематики даної статті, основними відвідувачами є особи з інвалідністю.

Для того, щоб перебування в саду для них було комфортним та безпечним, необхідно дотримуватись деяких правил облаштування території саду.

Звичайно, як ми розуміємо, необхідно дотримуватись мінімального перепаду висот, уникати колон, облаштовувати пандуси при вираженому рельєфі, але й потрібно не забувати про логічне та безпечне скерування потоку відвідувачів до входу та виходу до території саду, забезпечити інформаційну доступність до саду (рис. 4).

Принцип орієнтації на конкретну зону чуття. Враховуючи те, що сенсорний сад може працювати із п'ятьма органами чуття, а також по-різному впливати на людину (рис.2), необхідно умовно розмежовувати сектори території саду, спрямовуючи відвідувачів на конкретну зону.

Наприклад, візьмемо зону запаху. Для влаштування цієї зони необхідна висадка квітів, дерев, кущів із вираженим запахом, щоб активізувати нюхові рецептори, але, окрім запаху, ми також будемо бачити ці рослини. Тому, завдання архітектора, створити дещо «приховане» джерело запаху на від-

стані, для того, щоб відвідувач зміг спочатку відчути запах, а вже потім «познайомитись» із рослиною.

Принцип рівноправного використання полягає у влаштуванні інклюзивного середовища. Головним чином необхідно створити середовище, в якому комфортно кожному відвідувачу. Тому, насамперед, архітектору слід бачити й поважати відмінності один одного, а що найважливіше, створити такі умови перебування, що ці відмінності не стали бар'єром у використанні проектного середовища. Як приклад, увагу слід приділити особам на інвалідних кріслах-колясках, особам з порушенням зору, слуху, особам з аутизмом, враховувати вік відвідувачів, а також передбачити доступ для лежачих хворих на медичному ліжку-каталці. Важливо не виділяти осіб, а навпаки, інтегрувати у середовище.

Розглядаючи даний принцип, слід зазначити, що під час проектування саду, необхідно уникати рослин, які є шкідливими, можуть викликати алергію, з гострими листками, а також уникати скляних перегородок, елементів садових меблів із гострими кутами і т. п.

Принцип психо-емоційного спрямування передбачає створення відповідного осередку, що відповідає структурі саду за типом впливу на людину (рис.2).

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ СЕНСОРНОГО САДУ

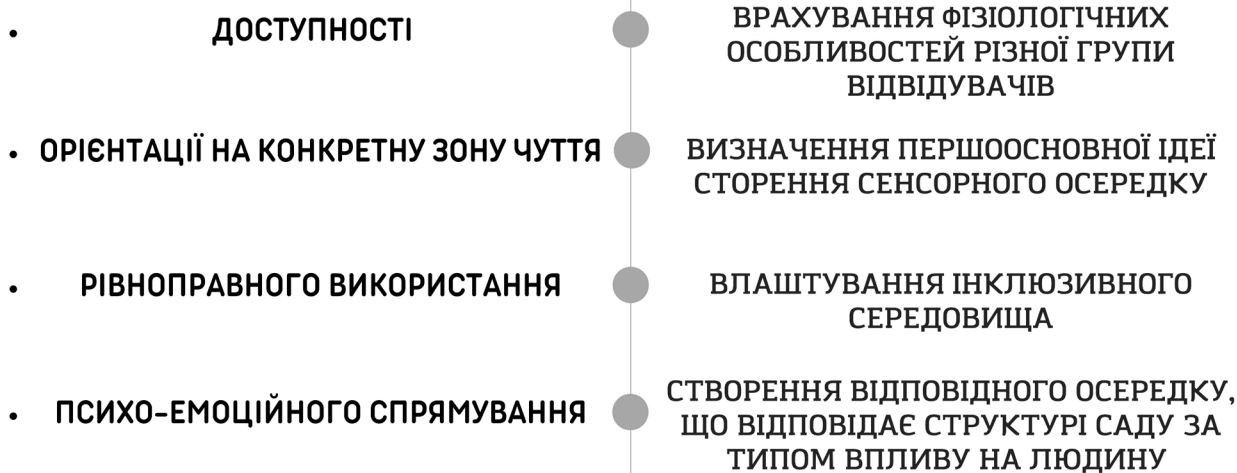

Рис. 3. Принципи організації сенсорного саду

Рис. 4. Забезпечення інформаційної доступності

ІНФОРМАЦІЙНУ ДОСТУПНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧУЄ:

1. система візуально-тактильної навігації у вигляді універсальних інформаційних табличок інформаторів, покажчиків, навігаційних схем;
2. система візуально-тактильної навігації у вигляді тактильних смуг, контрастного маркування тощо.

- виступаючий тротуарний бордюр
- фактурну тротуарну плитку
- контрастну колористику фрагментів мощення чи обробки.

Звичайно, що першоосновою планування сенсорного саду, буде визначення виду самого саду (рис.1), шляхів реалізації задуманих ідей щодо планування конкретної зони відчуття, але, що не є другорядним, опираємось і на те, яку мету несе сама ідея саду: розслабити, заспокоїти чи, навпаки, стимулювати відвідувача до активності та емоційності.

Наведемо деякий приклад, що дозволить більше розкрити зміст даного принципу.

Визначивши, яка категорія відвідувачів може використовувати даний простір, слід опиратися на їх можливий психо-емоційний стан під час перебування в саду. Слід врахувати те, що для відвідувачів з порушенням аутистичного спектру необхідно мінімізувати відчуття мерехтіння, яскраво виражені кольори-збудники на нервову систему, такі як червоний, оранжевий та фіолетові кольори. Відповідно цьому, більше зосередити увагу на кольорах, які здатні заспокоїти: зелений, блакитний, коричневий, білий та сірий, а також створити акустичне розділення.

Розміри ділянки під сенсорний сад можуть бути будь-якими, починаючи від 5x5 м і до великих садів [3, с.86].

Не існує стандартної форми для сенсорного саду. Здебільшого вона визначається тим, які існуючі умови є на даний момент. В той же час, існуючі доріжки, бордюри, ставки та перегородки можна використовувати для створення власної бажаної форми. Якщо до-

ступ до інвалідного візка або допомога при ходьбі не потрібна, ділянка може мати більш вузькі кути та більше схилів.

Перед початком планування сенсорного саду, необхідно визначитись із видом саду, який найбільше підійде даній категорії відвідувачів.

Питання, які необхідно розкрити під час планування саду: для кого ми створюємо сад?, тобто яка категорія відвідувачів переважатиме; з якою метою?, тобто, який тип саду за типом впливу на людину; як?, тобто як я, як архітектор можу задовольнити потребу вільного використання простору (рис.5).

Важливо продумати кожен елемент: доріжки, пандуси, висоту рослин, освітлення, врахувати вік та здібності користувача, вертикальне озеленення, зручне сидіння, включаючи підлокітники, і достатній простір для інвалідних візків.

Для того щоб перебування в сенсорному саду не було одноманітним, можна створити умови, щоб відвідувач почував себе потрібним. У цьому випадку можна впровадити трудотерапію, як засіб розслаблення: висаджування та збирання урожаю, лозоплетіння, збирання лаванди і в подальшому створення із неї ароматичних мішечків, прибирання листя, обрізання кущів та ін.

Також можна впровадити на території саду спільні ранкові зарядки, вечірні літературні читання та інші дозвілля.

САД ПОВИНЕН ВІДПОВІДАТИ ТРЬОМ ОСНОВНИМ УМОВАМ ВІЛЬНОГО ПЕРЕСУВАННЯ.

- фізична безпека;
- фізична можливість;
- інформаційна підтримка при взаємодії з навколишнім середовищем.

Рис. 5. Умови вільного використання простору

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Баєв О. О. Місце ландшафтної архітектури та садово-паркового мистецтва в концепції створення реабілітаційних центрів. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2013. Вип. 23.9 С.34-39.
- [2] Державні Будівельні норми України. Будинки і споруди. ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Мінрегіон України, Київ, 2018. 68 с.
- [3] Довженко О. В., Юрчук О. С. Дизайн-проект сенсорного саду для розвитку учнів початкової школи з особливими освітніми потребами. Всеукр. Наук.-пр. конф. студентів, аспірантів та молодих учених «Новітні технології у науковій діяльності і навчальному процесі». Чернігів, 2021р. С.85-88.
- [4] Завацький С. В., Морозова Г. О. Проектування універсального дизайну соціального середовища для дітей з особливими освітніми потребами засобами ландшафтної архітектури. *Вісник СННПУ ім. Т. Г. Шевченка*. Вип.6 (162). Чернігів: НУЧК, 2020. С. 54-59.
- [5] Ковальська Г. Л., Обиночна З. В. Особливості плануючої організації сенсорного саду при реабілітаційних центрах. *Архітектурний вісник КНУБА: наук.-вироб. збірник*. Київ, 2019. Вип. 17-18. С.290-299.
- [6] Косик О. І., Гуцаленко У. Ю. Топіарні сади в сучасній ландшафтній архітектурі. *Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць*. Садово-паркове мистецтво. К.: НАУ, 2021. Вип. 23. С. 135-140. doi: 10.18372/2415-8151.24.16301
- [7] Косик О. І. Основи Ландшафтної архітек-

ВИСНОВКИ

Отже, в результаті дослідження було виявлено принципи та методи організації сенсорного саду із врахуванням відвідувачів — осіб з інвалідністю: принцип доступності; принцип орієнтації на конкретну зону чуття; принцип рівноправного використання; принцип психо-емоційного спрямування.

Детально розглянуто кожен із них та визначено необхідність, враховувати їх під час планування сенсорного саду.

У відповідності до аналізу джерельної бази дослідження сформовано структуру влаштування сенсорного саду для осіб з інвалідністю.

Особистим вкладом автора даної публікації є впровадження виведених принципів та методів у проектні курсові та дипломні роботи студентів спеціальності «архітектура».

Подальший розвиток тематики організації сенсорних садів може знайти місце при створенні рекреаційних дозвілєвих осередків.

REFERENCES

- [1] Baev, O. O. (2013). Mistse landshaftnoyi arkhitektury ta sadovo-parkovoho mystetstva v kontseptsiyi stvorennya rehabilitatsiynykh tsentriv. [The place of landscape architecture and landscape art in the concept of creating rehabilitation centers]. *Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy*, 2013. Vyp. 23.9 p.34-39. [In Ukrainian]
- [2] Derzhavni Budivel'ni normy Ukrainy. (2018). *Budynky i sporudy. DBN V.2.2-40:2018 Inklyuzyvni'st' budivel' i sporud. B.2.2-40:2018 Kyiv. 68 p.* [In Ukrainian]
- [3] Dovzhenko O. V, Yurchuk O. S (2021). *Dyzayn-proekt sensornoho sadu dlya rozvytku uchniv pochatkovoyi shkoly z osoblyvymy osvitynymy potrebamy. Vseukr. nauk.-prakt. Konf. studentiv, aspirantiv ta molodykh uchenykh «Novitni tekhnolohiyi u naukoviy diyal'nosti i navchal'nomu protsesi».* Chernihiv, 2021r. p.85-88. [In Ukrainian]
- [4] Zavats'kyi S. V., Morozova H. O. (2020). *Proyektuvannya universal'noho dyzaynu sotsial'noho seredovyshcha dlya ditey z osoblyvymy osvitynymy potrebamy zasobamy landshaftnoyi arkhitektury.* [Designing a universal design of the social environment for children with special educational needs by means of landscape architecture.]. *Visnyk CHNPU im. T. H. Shevchenka. Vyp.6 (162).* Chernihiv. p. 54-59. [In Ukrainian]
- [5] Koval's'ka H. L., Obynochna Z. V. (2019). *Osoblyvosti planuval'noyi orhanizatsiyi sensornoho sadu pry rehabilitatsiynykh tsentrakh.* [Features of the planning organization of the sensory garden at rehabilitation centers]. *Arkhitekturnyy visnyk KNUBA: nauk.-vyrob. zbirnyk. Kyiv, 2019. Vyp. 17-18. p.290-299.* [In Ukrainian]

архітектури. / Гнатюк Л.Р. // – К.: Компринт, 2020. – 390 с.

[8] Кузнецова І. О., Чередниченко Ю. А. Сенсорний дизайн: визначення засобів створення. *Теорія та практика дизайну. Технічна естетика*. Вип. 8. 2015 р., 164-169с.

[9] Кучерявий В. П. Озеленення населених місць: Підручник / В.П. Кучерявий. – Львів: Світ, 2005, 456 с.

[10] Крижановська Н. Я. Основи ландшафтно-архітектури та дизайну: підручник. Харків. нац. ун-т міськ. госпва ім. О. М. Бекетова. Харків, 2019. 348 с.

[11] Пашченко Г. В. Особливості проектування парків для сліпих людей та людей з вадами зору. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки» No 1. С.516-520. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.02.2021.109>

[12] Пашченко Г. В. Ландшафтне проектування саду для сліпих та людей з дефектами зору. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. ХДАДМ. 2012. №1. С.158-160.

[13] Трошкіна О.А., Вент О.В. Особливості організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти в сучасних умовах. Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. К.: НАУ, 2020. Вип. 21. С.80-88. doi:10.18372/2415-8151.21.15064

[14] Тягній К. В., Лещенко О. Ю. Фітодизайнологія у формуванні садів для людей з обмеженими можливостями зору. Флористичне і ценотичне різноманіття у відновленні, збереженні та охороні рослинного світу : Матеріали міжн. наук.-пр.конф.– Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. С. 198-200.

[15] Ярыгина, А. А. Сенсорный сад как инструмент реабилитации / А. А. Ярыгина, А. И. Довганюк // Вестник ландшафтной архитектуры. – 2015. – №6. – С.150-153.

[16] B. Gülgün, İ. Öztürk, K.Yazici. (2020). Sensory gardens: design criteria and case studies. International Symposium for Environmental Science and Engineering Research (ISESER)Manisa, Turkey, July 04-05. Pp. 134-140.

[17] Dolenc, N., and Žiković, R. G., and Knežević, R., 2012, "Analysis of the Touristic Valorization of Maksimir Park in Zagreb (Croatia)", Turizam, 16(3), pp. 88-101.

[18] H. Hussein. The influence of sensory gardens on the behaviour of children with special educational need. AsiAn JournAl of EnvironmEnt-BEHAviour studiEs, volumE 2, no.4, JAnuAry 2011. p.77-93.

[19] H. Suleiman, B. Gülgün, K. Yazici. The effects of color choosing in materials on landscape project designs. International Symposium for Environmental Science and Engineering Research (ISESER) Tirana, Albania. June 11-13, 2021. P. 52-59.

[20] Yazici, K. and Temizel, S., 2020, Kentsel Peyzaj Tasarımlarında Aydınlatma Donatı Elemanlarının Kullanımı Yozgat Spor Vadisi Örneği. ISPEC Journal of Agricultural Sciences, 4(4), 952–971.

arni sady v suchasnyy landshaftnyy arkhitekturi. Teoriya ta praktyka dyzaynu: zb. nauk. prats'. Sadovo-par-kove mystetstvo. K.: NAU, 2021. Vyp. 23. p. 135-140. [In Ukrainian]

[7] Kosyk O. I., Gnatiuk L. R. (2020). Osnovy Landshaftnoi arkhitektury. – K.: KOMprynt,– 390 p. [In Ukrainian]

[8] Kuznetsova I. O., Cherednychenko YU. A. (2015). Sensornyy dyzayn: vyznachennyzasobiv stvorenyya. [Determination of sensor design, it's using, means of creation]. Teoriya ta praktyka dyzaynu. Tekhnichna estetyka. Vyp. 8, p.164-169. [In Ukrainian]

[9] Kucheryavyy V.P. Ozelenennya naselenykh mistis': Pidruchnyk / V.P. Kucheryavyy. – L'viv: Svit, 2005, p. 456 [In Ukrainian]

[10] Kryzhanovs'ka N. YA. Osnovy landshaftnoyi arkhitektury ta dyzaynu: pidruchnyk. Kharkiv. nats. un-t mis'k. hospva im. O. M. Beketova. Kharkiv: KHNUMH, 2019. 348 s. [In Ukrainian]

[11] Pashchenko H. V. Osoblyvosti proektuvannya parkiv dlya slipykh lyudey ta lyudey z vadamy zoru. Mizhnarodnyy naukovyy zhurnal «Hraal' nauky» | No 1. S.516-520. [In Ukrainian]

[12] Pashchenko H. V. Landshaftne proektuvannya sadu dlya slipykh ta lyudey z defektamy zoru. Tradytsiyi ta novatsiyi u vyshchiiy arkhitekturno-khudozhniiy osviti. KHDADM. 2012. №1. S.158-160. [In Ukrainian]

[13] Troshkina O.A., Vent O.V. Osoblyvosti orhanizatsiyi landshaftnoho seredovysysha zakladiv vyshchyyi osvity v suchasnykh umovakh. Teoriya ta praktyka dyzaynu: zb. nauk. prats'. K.: NAU, 2020. Vyp. 21. S.80-88. [In Ukrainian]

[14] Tyahniy K. V., Leshchenko O. YU. Fitodyzaynolohiya u formuvanni sadiv dlya lyudey z obmezhenymy mozhlyvostyamy zoru: Materialy mizhn. nauk.-pr.konf.– Kyiv, 2018. S. 198-200. [In Ukrainian]

[15] Yaryhyna, A. A. Sensornyy sad kak instrument reabylytatsyy / A. A. Yaryhyna, A. Y. Dovhanyuk // Vestnyk landshaftnoyi arkhytektury. – 2015. – №6. – S.150-153. [In Russian]

[16] B. Gülgün, İ. Öztürk, K.Yazici. (2020). Sensory gardens: design criteria and case studies. International Symposium for Environmental Science and Engineering Research (ISESER)Manisa, Turkey, July 04-05. Rr. 134-140. [in English]

[17] Dolenc, N., and Žiković, R. G., and Knežević, R., 2012, "Analysis of the Touristic Valorization of Maksimir Park in Zagreb (Croatia)", Turizam, 16(3), pp. 88-101. [in English]

[18] H. Hussein. The influence of sensory gardens on the behaviour of children with special educational need. AsiAn JournAl of EnvironmEnt-BEHAviour studiEs, volumE 2, no.4, JAnuAry 2011. r.77-93. [in English]

[19] H. Suleiman, B. Gülgün, K. Yazici. The effects of color choosing in materials on landscape project designs. International Symposium for Environmental Science and Engineering Research (ISESER) Tirana, Albania. June 11-13, 2021. P.52-59. [in English]

[20] Yazici, K. and Temizel, S., 2020, Kentsel Peyzaj Tasarımlarında Aydınlatma Donatı Elemanlarının Kullanımı Yozgat Spor Vadisi Örneği. ISPEC Journal of Agricultural Sciences, 4(4), 952–971. [In Turkish]

ABSTRACT***Obynochna Zoriana. Principles and methods of organization of the sensory garden taking into account visitors — persons with disabilities.***

Human being is always in interaction with the environment and nature. In this context, the psychological, physical and biological needs of people should be covered as best as possible.

Gardens are the unique forms of the human connection with nature. In the world the practice of creating sensory gardens is quite successful. Scientists have proven the positive therapeutic effect of sensory gardens on the human body.

The article presents the principles and methods of organizing a sensory garden, taking into account visitors, people with disabilities. These included the principle of accessibility; the principle of focusing on a specific area of the senses; the principle of equal use; the principle of psycho-emotional orientation.

The analysis of the research on this topic has shown that the natural environment improves the physical and emotional health, sensory gardens create an ideal place for relaxation, meditation, learning and therapy.

Each of the principles pointed by the author is considered, the methods of creating sensory gardens for people with disabilities are presented, as well as the typology of sensory gardens according to the sensory principle and the type of human impact.

The purpose of the study is to provide the principles and methods of organizing a sensory garden, taking into account visitors — people with disabilities.

Methodology. The methodological apparatus to which the author refers during this research is based on the method of complex functional and structural analysis. Critical analysis, comparative method, historical method, complex analysis of factors and factors of influence are used.

The novelty lies in the detection of the principles of organization of the sensory garden, taking into account people with disabilities: people with visual, hearing impairments, autism spectrum disorders, cerebral palsy and others.

The practical value of the research stands for the implementation of its results into the academic program of the architectural Universities, that can help students-architects in their future professional activities, as well as during the organization of the gardens on the territory of educational, health and recreational institutions.

Keywords: architecture; sensory garden; principles and methods; a person with a disability; accessibility; integration; visual impairment; hearing impairment; persons in wheelchairs; sense organs; rehabilitation in the garden.

AUTHOR`S NOTE:

Obynochna Zoriana, PhD in Architecture, Associate Professor of the Department of Architecture and Urban Planning, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, Ukraine, e-mail: zoriana.o@ukr.net, orcid: 0000-0003-1782-5300, professional orientation or specialization: the study of the formation of the environment and rehabilitation of low-mobility population groups, architecture of animal therapy centres, sports complexes, recreational facilities and social housing.

Стаття подана до редакції 31.05.2022р.

Стаття прийнята до друку 09.06.2022р.